

Тем не менее всегда, когда идешь на новую постановку «Гамлета», заранее возникает во мне протестующее начало, и это потому, что ни разу ни на одной сцене я не встречал правильного толкования образа Гамлета. То это были абсолютные пессимисты-неврастеники, например Чехов, или мстительные, лукавые, самодовольные и утверждающие себя Гамлеты вроде Горюнова в театре им. Вахтангова, таких примеров можно привести много.

Гамлета прогрессивного для своей эпохи, Гамлета борющегося со всем ханжеством и лицемерием двора, Гамлета умного, на много голов стоящего выше всех его окружающих, создали театр им. Сундукяна и блестяще его исполняющий народный артист В. Вагаршян. Это самое передовое и самое правильное толкование образа Гамлета, какое мне когда-либо приходилось видеть, и сделано это на высоком актерском мастерстве.

Такое же высокое мастерство проявил режиссер Бурджалов. Во всей постановке четкость, скупость и скульптурность мизансцен, правильное использование сценической площадки, прекрасная расстановка массы, все это показывает высокую культуру режиссера и его большой вкус.

Мне радостно было видеть такой прекрасный спектакль.

Народный артист Арм. ССР
А. И. Бек-Назаров

ՇԵՔՍՊԻՐԻ ԿԵՐՊԱՐՆԵՐԸ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԲԱՌԱՐԱՆԻ ԷԶԵՐՈՒՄ

Հաղորդում Մուշեղ Նալբանդի

1912 թվականին րնիկ գյումրեցի Մարտիրոս Հարությունյանցը, Բեռլինի Համալսարանն ավարտելուց հետո, Ալեքսանդրապոլում լույս է բնծալում մի ուշադրալ բանասիրական աշխատանք, որի լրիվ անունն է՝ «Բացատրական բառգիրք օտարազգի բառերի և օտարազգի բառերի ու դարձվածքների, որոնք գործածական են հայոց գրականության մեջ: Համեմատարար ընդարձակ բացատրություն փիլիսոփայական, տնտեսագիտական, հասարակագիտական, իրավաբանական և կենսախոսական բառերի»: Ինչ խոսք, այս աշխատանքը, որը երկույուն, շուրջ 450 էջ է, ունի նաև օտար դարձվածքների բառարան, բնավ չի կարելի համեմատել համանման մի այլ աշխատանքի՝ Հ. Տեր-Ղազարյանի «Հանրամատչելի բառարան օտարազգի բառերի և գործածության մեջ մտած մտքերի ու դարձվածքների» (Քիֆլիս, 1908) աշխատության հետ: Եթե Տեր-Ղազարյանինը, ինչպես ինքը՝ հեղի-

եակն է նշում, հանրամատչելի դործ է, ապա Հարությունյանցինը բանասիրական-մասնադիտական ծանրակշիռ աշխատանք է: Մավալով և բառերի ընդդրկմամբ և մեկնաբանություններով դյուրբեցի բանասերի աշխատանքը տառացիորեն մի բանի անգամ դերակշռում է նախորդին: Մեն լեզվաբան և բառարանագիր Ստեփանոս Մավալյանցը այս բառարանը համարում է «խնամքով կազմված ընդարձակ և օգտակար աշխատություն» (Ստ. Մավալյանց, Հայերեն բացատրական բառարան, հատոր առաջին, Երևան, 1944, Առաջաբան, էջ 69):

Մարտիրոսյանցը իր բառարանում հաղարավոր օտար բառերի, օտար հեղինակների (Հոմերոս, Ֆիրգուսի, Շիլլեր, Գյոթե) ու զբաղան հանրածանոթ կերպարների հետ տեղ է տվել նաև Շեքսպիրի կերպարներից մի քանիսին:

Բառարանի համապատասխան էջերում Հարությունյանցը խոսում է Շեքսպիրի զվա-վոր կերպարների մասին, աչքի առաջ ունենալով երկու հանգամանք՝ այդ կերպարները, իբրև որոշակի զաղափարների ու զգացմունքների անձնավորումներ, արդեն դարձել էին սուոյթներ: Այդ կերպարների մասին նա գրում է այն չափով, ինչ չափով թույլ են տալիս օտար բառերի բառարանի սահմանները, քանի որ իր աշխատանքը օտար բառերի բառարան է և ոչ թե գրական բառերի (տերմինների) բառարան:

Ինչ խոսք, Շեքսպիրի կերտած կերպարների թեկուզ և բառարանային մեկնաբանությունը այսօր մեզ համար պակասավոր է: Սակայն ուրախվի է, որ բուն Հայաստանում 1912 թվականին լույս տեսած օտար բառերի բառարանում մենք գտնում ենք նաև Շեքսպիրի այն կերպարները, որոնք համաշխարհային տարածում են գտել:

Շեքսպիրյան կերպարներից բառարանի էջերում տեղ են գտել Ցագոն (էջ 88), Համլետը (էջ 197), Շելլոկ (էջ 262), Օթելլոն (էջ 383), Ֆալստաֆը (էջ 390), Ուշագրության արժանի են նաև մավր բառի մեկնաբանությունը (էջ 225), քանի որ Օթելլոն մավր է, շեֆալիթալդիա (էջ 263) բառի բացատրությունը և Համլետի «Լինել, թե չլինել» հուշակավոր դարձվածքի զետեղումը հանդերձ բնագրով օտար դարձվածքների հավելվածում (էջ 418) և պատշաճ ծանոթությունը:

Ինչ խոսք, շուրջ վեց տասնամյակ առաջ լույս տեսած այս բառարանի շեքսպիրյան էջերը կազմում են մի համեստ, բայց և ուշագրավ հատվածը մեր նախահեղափոխական շեքսպիրագիտության:

Ստորև ամրոցողությամբ տալիս ենք այդ բառարանի համապատասխան հատվածները.

«Ցագո. Շեքսպիրի «Օթելլո» ողբերգությունից վերցրած անուն. խորամանկ միջոցներով նախանձ գրգռող և ընտանեկան հրջանկությունը քայքայող» (էջ 88):

«Համլետ. Շեքսպիրի համանուն ողբերգության հերոսը՝ միշտ խորհրդածող, թուլակամ, անվճռական մարդ» (էջ 197):

«Շելլոկ. Շայլոկ (Shylok). Շեքսպիրի «Վենետիկի վաճառականը» ողբերգության հերոս հրեան, որ իր թղթի վրա հիմնված, ուզում է պարտադիր դնել մի կտոր կտրել:—Սոսկալի վաշխառու» (էջ 262):

«Օթելլո. Շեքսպիրի համանուն ողբերգության հերոսը, սևամորթ, խան-

«Կոտ, որը լսի կասկածից իր անմեղ կնոջը՝ Դեղդեմոնային սպանեց»
(էջ 383)։

«Ֆալստաֆ. Շեքսպիրի ստեղծած մի ծաղրական փխտար, անսպառ հումորով, պարծենկոտ, բայց վախկոտ ծերուկ է» (էջ 390)։

«Մավր. Սեամորթ մի ցեղ Աֆրիկայի հյուսիս-արևելքում. աչքպես անվանում են նաև նույն տեղի արաբներին» (էջ 225)։

«Շեքսպիրոլոգիա. Գրականության այն ճյուղը, որ միայն Շեքսպիրով է զբաղվում» (էջ 263)։

«To be or not to be, that is the question (անգլ. տու բի օն էոտ տու բի քետ իս բի կվեսչեն), լինել, թե չլինել, այս է հարցը։ Շեքսպիրի Համլետի խոսքերը նրա հռչակավոր մենախոսության սկզբում» (էջ 419)։